

Ilmastonmuutos lisää kulttuuriympäristön hoidon tarvetta

Niina Uusi-Seppä, erityisasiantuntija, Satakuntaliitto

Ilmastonmuutos vaikuttaa kulttuuriympäristöön monin tavoin sekä suoraan että välillisesti ilmastonmuutoksen hillitsemisen ja siihen sopeutumisen kautta. Maisemassa ilmaston lämpeneminen näkyy esimerkiksi kasvillisuuden muutoksena, kun eteläiset lajit siirtyvät pohjoisemmaksi. Suomessa odotettavissa oleva lämpötilan nousu ja kosteuden lisääntyminen suosivat rehevää kasvillisuutta, mikä nopeuttaa maiseman umpeenkasvua. Avoimen maiseman hoito tulee vaatimaan tiheämmin toistuvaa niittoa ja raivausta.

Ilmastonmuutos vaikuttaa suoraan myös rakennettuun ympäristöön. Lämpötilan nousu ja kosteuden lisääntyminen tarjoavat otolliset olosuhteet sienille, leville, homeille ja tuhohyönteisille, joita Suomen kylmät talvet ovat aiemmin kurittaneet. Puun tuholaiset uhkaavat erityisesti kylmillään olevia hirsirakennuksia. Viistosateet lisäävät seinien kosteusrasitusta ja talvella lämpötilan vaihtelu nollan molemmin puolin vaurioittaa rappauksia ja tiilipintoja. Runsaat sateet heikentävät maaperän kantavuutta ja myrskytuulet lisäävät kattojen tuulirasitusta. Rakennusten ylläpitohuoltoon on kiinnitettävä aiempaa enemmän huomiota.

Värikäs leväkasvusto peittää Heikki Häiväojan suunnittelemaa Koskenraivaajapatsasta Kokemäellä. Kuva: Niina Uusi-Seppä, Satakuntaliitto.

Ilmastonmuutoksen hillinnällä on vaikutuksia kulttuuriympäristöön

Ilmastonmuutosta pyritään hillitsemään vähentämällä fossiilisten polttoaineiden käyttöä ja lisäämällä hiilidioksidipäästöjä energiantuotantoa kuten tuulivoimaa. Tuulivoimaloiden korkeus on kasvanut jo lähes 300 metriin, joten ne vaikuttavat merkittävästi maisemaan laajalla alueella. Liikenteen päästöjä on pyritty hillitsemään yhdyskuntarakennetta tiivistämällä, millä on vaikutuksia kulttuuriympäristöön sekä niillä alueilla, joilla täydennysrakentaminen on vilkasta että alueilla, joilla väestö vähenee ja rakennuksia jää tyhjilleen.

Porin Peittoon tuulivoimalat Meri-Porin maisemassa. Kuva: Anne Savola, Satakuntaliitto.

Ilmastonmuutosta hillitään myös parantamalla rakennusten energiatehokkuutta. Vanhan rakennuksen energiatehokkuuden parantaminen eristekerroksen paksuutta lisäämällä on kiistanalainen asia erityisesti massiivirakenteisten talojen rakennusteknisen toimivuuden vuoksi. Vanhan rakennuskannan purkamista uudisrakentamisen tieltä perustellaan usein energiatehokkuudella, mutta jätetään arvioimatta rakennuksen koko elinkaaren aikaiset ympäristövaikutukset. Uudisrakentaminen kuluttaa paljon luonnonvaroja, kun taas olemassa olevaan rakennuskantaan on sitoutunut merkittävästi materiaaleja ja energiaa. Puurakennukset sitovat hiiltä koko elinkaarensa ajan.

Vanhan korjaaminen on resurssiviisautta, kunhan vanhoja rakennusosia ei vaihdeta turhaan. Energiatehokkuuden parantamiseksi on olemassa myös uusia, rakennuksen ominaispiirteisiin kajoamattomia ratkaisuja kuten älykkäät lämmönsäätöjärjestelmät, joten lisäeristäminen tai ikkunoiden vaihtaminen eivät ole enää ainoita vaihtoehtoja. Korjausrakentamisessa tulee huomioida kohteen rakennushistorialliset arvot ja arkkitehtuurin ominaispiirteet.

Ilmastonmuutokseen sopeutuminenkin näkyy maisemassa

Ilmastonmuutokseen sopeutuminenkin näkyy maisemassa muun muassa tulviin varautumisena. Satakunnassa tulvasuojelutoimet näkyvät esimerkiksi Kokemäenjoen rannoille toteutettuina tulvapenkereinä. Penkereiden lisäksi suunnitteilla on merkittävästi maisemaan vaikuttavat oikaisu-uomat Porin Sunniemeen ja Kokemäen Säpiläniemeen.

Riittäviin selvityksiin perustuvalla alueiden käytön suunnittelulla on mahdollista sovittaa yhteen erilaisia arvoja ja tavoitteita ja vähentää ilmastonmuutoksen haitallisia vaikutuksia maisemassa. Yhdyskuntasuunnittelulla voidaan vaikuttaa tulvariskien hallintaan mm. rajoittamalla tulvaherkille alueille rakentamista ja varaamalla kaupunkialueille riittävästi viheralueita hulevesien imeyttämiseksi. Ilmastonmuutos tulee joka tapauksessa lisäämään kulttuuriympäristön hoidon tarvetta ja siihen on varattava riittävästi resursseja niin julkisella sektorilla kuin yksityiselläkin.

Tulvapenkereitä Porin Kalaholmassa. Kuva: Niina Uusi-Seppä, Satakuntaliitto.